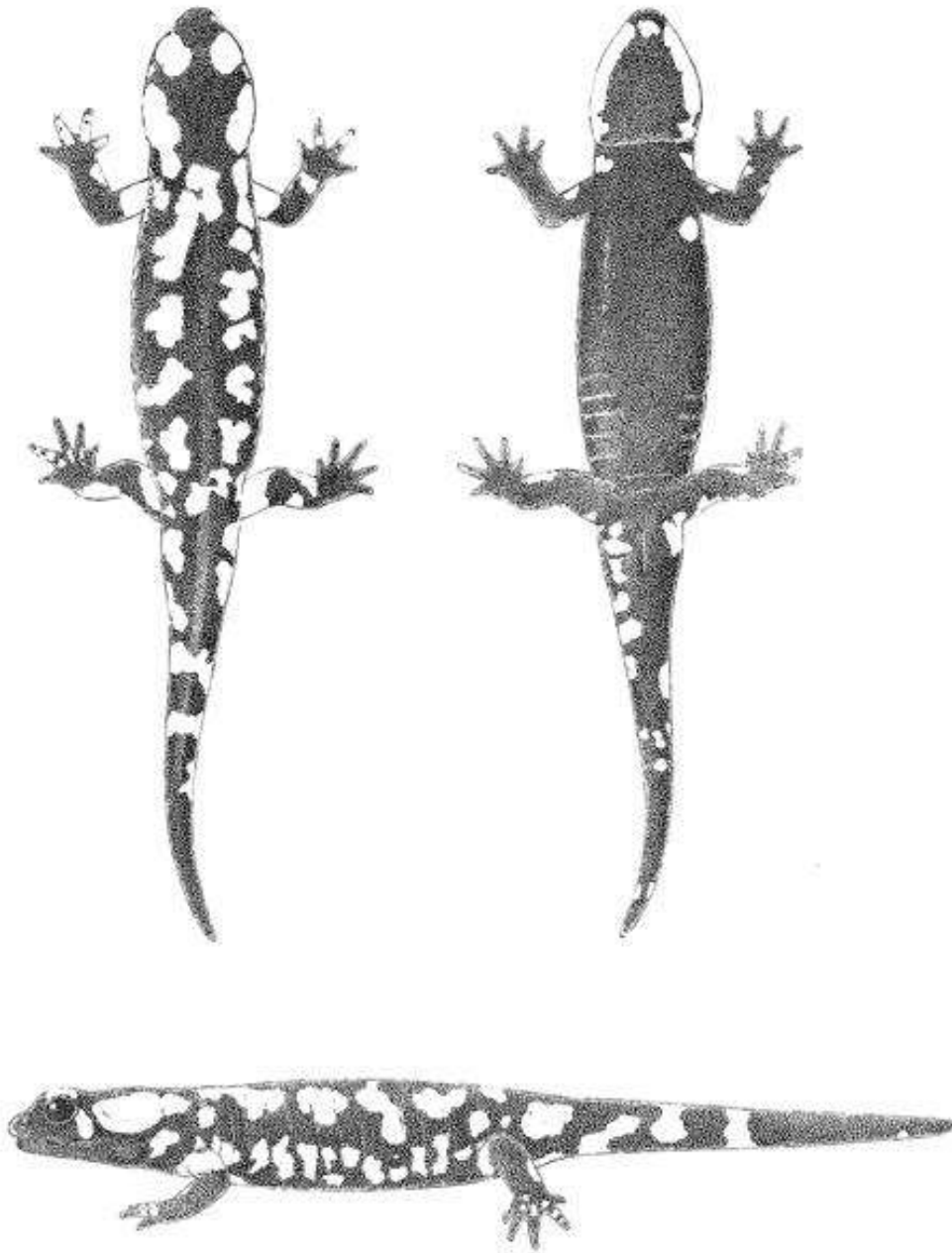

Butlletí de la Societat Catalana d'Herpetologia

número 18
desembre de 2009

Junta directiva de la Societat Catalana d'Herpetologia:

President	Joan Maluquer Margalef
Vicepresident	Pep Roca Elias
Secretari general	Eduard Filella Subirà
Secretari adjunt	Daniel Escoriza Boj
Tresorera	Aïda Tarragó
Vocals	Salvador Carranza Gil-Dolz Joan Budó Ricart Dani Aranda Salvachua Albert Lozano Anglada Joan Ferrer Riu Xavier Rivera

Dipòsit legal: B. 14.559–1993

ISSN: 0212-6648

© Societat Catalana d'Herpetologia

Consell redactor:

Daniel Escoriza Boj
Joan Maluquer Margalef
Xavier Rivera
Salvador Carranza Gil-Dolz
Eduard Filella Subirà
Aïda Tarragó

SOCIETAT CATALANA D'HERPETOLOGIA

Museu de Zoologia de Barcelona

Passeig Picasso s/n

08003-Barcelona

Correu electrònic: [sch@ soccathep.org](mailto:sch@soccathep.org)

Plana web: <http://www.soccathep.org>

Portada: *Salamandra longirostris* (Joger & Steinfartz, 1994) Dibuix: Edward Wade

**Butlletí de la Societat Catalana
d'Herpetologia**

número 18

desembre de 2009

TAULA DE CONTINGUTS

TAXONOMIA

- Sobre la validesa del gènere *Ichtyosaura* Sonnini & Latreille, 1802, i noves dades sobre les mides màximes a *Ichtyosaura alpestris cyreni* (Wolterstorff, 1932). ARRIBAS, O. & RIVERA, X. 6
- Aportación sobre los patrones de diseño pigmentario en *Salamandra longirostris* Joger & Steinfartz, 1994, y nueva nomenclatura taxonómica. DONAIRE-BARROSO, D.; GONZALEZ DE LA VEGA, J.P. & BARNESTEIN, J.A.M. 10

DISTRIBUCIÓ

- Herpetofauna de les zones semiàrides incloses en els Espais d'Interès Natural del sud de la demarcació de Lleida. SANUY, D.. 18
- Nova localitat de *Discoglossus pictus* Oth,1837 (*Anura; Alytidae*) a la regió del golf de Gabès (Sud de Tunísia). RIVERA, X..... 35
- Troballa d'una població extralimital de sargantana de Vaucher *Podarcis vaucheri* (Boulenger, 1905) a Almeria (sud-est de la península Ibèrica). RIVERA, X.; SIMÓN, J.G. & ARRIBAS, O..... 37
- Troballa d'un exemplar de *Lissotriton boscai* (Lataste, 1879) a Navarra. RIVERA, X. & ARRIBAS, O..... 39
- Aportacions sobre la distribució altitudinal de *Chalcides bedriagai* (Boscá, 1880) al massís de Penyagolosa (Castelló) i el poblament herpetològic del vessant nord del massís. MALUQUER-MARGALEF, J.; ESCORIZA, D. & LOZANO, A. 42
- Apunts sobre la distribució altitudinal de *Chalcides striatus* (Cuvier, 1826) a la serra de Comiols. MALUQUER-MARGALEF, J..... 49
- Biogeography of the White-Bellied Carpet Viper *Echis leucogaster* Roman, 1972 in Morocco, a study combining mitochondrial DNA data and ecological niche modeling. ESCORIZA, D.; METALLINO, M.; DONAIRE-BARROSO, D.; AMAT, F. & CARRANZA, S..... 55
- Rècord altitudinal de *Pelodytes punctatus* (Daudin, 1802) a Catalunya i a la península Ibèrica. GUIXÉ, D.; MALUQUER-MARGALEF, J. & CAMPRODON, J. 69
- Recull bibliogràfic sobre *Testudo marginata* (Schoepff, 1793) a l'illa de Sardenya. ARIAS, J... 72
- Troballa de *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789) a l'Albera (Alt Empordà, Catalunya). FERRER, J. 81

CONSERVACIÓ

- Estat de les poblacions del gripau d'esperons *Pelobates cultripes* (Cuvier, 1829) a l'àmbit metropolità de Barcelona i la seva àrea d'influència. RIVERA, X.; MALUQUER-MARGALEF, J. & AMAT, F..... 84

BIOLOGIA I ECOLOGIA

- Predació de *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) sobre un juvenil de *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789). RIVERA, X. & ARRIBAS, O. 94
- Observació d'un cas de necrofàgia a *Salamandra salamandra terrestris* Eiselt, 1958, al massís del Canigó. ESCORIZA, D. 96
- Intento de predación de *Natrix maura* (Linnaeus, 1758) sobre un ejemplar de *Timon lepidus* (Daudin, 1802) PERPIÑÁN, D. 98
- Longitud excepcional i comentaris sobre la conducta antipredatòria a *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800). ARRIBAS, O. & RIVERA, X. 101
- Avantatges tèrmics de l'hàbitat antròpic sobre el cicle d'activitat del dragó comú *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758). RIVERA, X. & ARRIBAS, O. 106
- Aportacions sobre l'estudi de l'alimentació de la tortuga mediterrània *Testudo hermanni hermanni* (Gmelin, 1789) a la serra de l'Albera (Catalunya). BUDÓ, J.; CAPALLERAS, X.; FÈLIX, J. & FONT, J. 109

ANATOMIA I MORFOLOGIA

- Nou cas de *Pleurodeles waltl* Michaelles, 1830 (*Caudata*; *Salamandridae*) albi, a Tortosa (Baix Ebre - Catalunya). GINER, G.; GÓMEZ, D. & ROIG, J. 116
- Descripció de coloració anòmala en el tritó verd *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) a Taradell (Osona, Catalunya). MORENO, D.; FERNANDEZ, D. & ARANDA, D. 119

ANNEX D'IMATGES EN COLOR 121

TAXONOMIA**Sobre la validesa del gènere *Ichthyosaura* Sonnini & Latreille, 1802 i noves dades sobre les mides màximes a *Ichthyosaura alpestris cyreni* (Wolterstorff, 1932)***Oscar Arribas*¹ & *Xavier Rivera*²¹Av. Francesc Cambó 83. 08003 Barcelona. oarribas@xtec.cat²Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n 08003 Barcelona. xavirivera@yahoo.es**Paraules clau:** *Ichthyosaura alpestris cyreni*; *Mesotriton*; *Triturus*; tritó alpí; Navarra.**Key words:** *Ichthyosaura alpestris cyreni*; *Mesotriton*; *Triturus*; alpine newt; Navarra.**Resum:** S'argumenta la validesa del gènere *Ichthyosaura* Sonnini & Latreille 1802. No es pot assegurar la única autoria del tàxon i, a més, la publicació original, una vegada corregida la data del calendari revolucionari francès resulta ser del 1802 no 1801; d'aquesta manera el tritó alpí queda com *Ichthyosaura alpestris* (Laurenti, 1768).Es dona a conèixer la troballa d'un exemplar femella de tritó alpí ibèric *Ichthyosaura alpestris cyreni* (Wolterstorff, 1932), de mida molt gran (112 mm), trobat al vessant navarrès de la serra d'Aralar.**Abstract:** Validity of genus *Ichthyosaura* Sonnini & Latreille is argued. It cannot be assured the unique authorship of the genus, and, moreover, publication, after correction of the French Revolutionary calendar, results to be in 1802 not 1801. Thus the name of the Iberian populations of the Alpine Newt is *Ichthyosaura alpestris cyreni* (Wolterstorff, 1932).The finding of a very big female (112 mm) of *Ichthyosaura alpestris* (Laurenti, 1768) in the Navarrese slopes of the Sierra de Aralar is described.El tritó alpí ha estat durant molt de temps inclòs dins el gènere *Triturus* Rafinesque, 1815, però diferents estudis filogenètics (Titus & Larson, 1995; Zajc *et al.*, 1999; Steinfartz *et al.*, 2002; Larson *et al.*, 2003) han demostrat que aquest era un gènere no natural, per ser parafilètic, Això va donar peu a reclassificar les espècies de l'antic gènere *Triturus* en quatre gèneres diferents: *Triturus*, *Lissotriton*, *Ommatotriton* i els tritons alpins,

Aportación sobre los patrones de diseño pigmentario en *Salamandra longirostris* Joger & Steinfartz, 1994, y nueva nomenclatura taxonómica

David Donaire Barroso¹, Juan Pablo González de la Vega² & Juan A. M. Barnestein³

¹C/ Mar Egeo nº 7. 11407. Jerez de la Frontera (Cádiz). daud.donaire@hotmail.com

²Apartado de correos nº: 1209. 21080 – Huelva. latasti@hotmail.com

³barnygeckonia@hotmail.com

Paraules clau: Andalusia; Espanya; patrons de coloració; punts vermells; *Salamandra longirostris*.

Palabras clave: Andalucía; España; patrones de coloración; puntos rojos; *Salamandra longirostris*.

Key Words: Colour pattern, red dots, *Salamandra longirostris*, Andalusia, Spain.

Resum: S'han revisat per aquesta nota els patrons habituals en la coloració de *Salamandra longirostris* Joger & Steinfartz, 1994, els dissenys dorsals, laterals i ventrals, així com la forma i disposició de les taques grogues. I s'ha observat per primera vegada dos casos que presentaven coloració inusual amb taques vermelles entre les taques grogues habituals.

Resumen: Para esta nota han sido revisados los patrones en la coloración de *Salamandra longirostris* Joger & Steinfartz, 1994, los diseños dorsales, laterales y ventrales, así como la forma y disposición de las manchas amarillas. Y se ha observado por primera vez dos casos que presentaban coloración inusual con manchas rojas entre las manchas amarillas habituales.

Abstract: In this note we describe the usual coloration pattern of *Salamandra longirostris* Joger & Steinfartz, 1994. It has been observed for the first time two cases with unusual coloration, in which red spots were placed between the usual yellow spots. We also confirm the validity of the new taxa *Salamandra longirostris*, well differentiated from *S. salamandra*.

Consideraciones taxonómicas

Salamandra salamandra longirostris no fue descrita hasta 1994 por Joger & Steinfartz para la serranía de Ronda. Su taxonomía no está completamente aclarada pues aunque ya en 1998 García-Paris *et al*, sugieren su estado específico: “El presente nivel de diferenciación mitocondrial y morfológico de *S. s. longirostris*, y su aislamiento geográfico, son consistentes con el estatus de especie” (traducción literal del inglés), curiosamente nunca la llegan a elevar a especie ni en García-

NORMES DE PUBLICACIÓ

El Butlletí de la Societat Catalana d'Herpetologia publica articles i notes breus en relació a qualsevol aspecte relacionat amb l'estudi científic dels amfibis i dels rèptils. Només s'accepten treballs inèdits i que no es trobin en fase de publicació en cap altra revista. La Societat Catalana d'Herpetologia, en qualitat d'editora del Butlletí tindrà tots els drets de publicació.

Tots els originals rebuts seran sotmesos a una primera avaluació, i podran ser rebutjats o acceptats, a criteri dels membres del Consell de Redacció. L'interès científic, però també la qualitat de la presentació i la coherència de l'estructura i continguts es tindran en compte de cara a l'acceptació dels originals. En cas d'acceptar-se la publicació es podran proposar modificacions o rectificacions als autors, tant de continguts com d'aspectes d'estructura o redacció.

La Societat Catalana d'Herpetologia, en qualitat d'editora, no comparteix necessàriament les afirmacions que facin els autors dels articles, així com la correcció del llenguatge que serà, en darrera instància, responsabilitat dels autors.

Les aportacions (articles o notes), seran enviades a l'editor del Butlletí* per correu electrònic, com a fitxer adjunt, preferiblement en format Word. Es procurarà no ultrapassar les 20 pàgines en DINA-4 a doble espai, incloses taules, figures i fotografies. Les aportacions seran preferentment en català (per ser l'idioma vehicular a la nostra Societat), però també poden ser-ho en anglès o castellà. Excepcionalment es podran acceptar articles en occità, francès o italià, si es consideren d'interès rellevant.

Els articles començaran amb el títol, que estarà escrit en el mateix idioma que l'article o nota. A sota del títol constarà el nom de l'autor/s, amb almenys una adreça de contacte. Independentment de l'idioma en que estigui redactada l'aportació, s'inclouran com a màxim sis **Paraules clau** en català i en anglès (**Key words**), i opcionalment també en castellà (Palabras clave). A sota de les paraules clau anirà un **Resum** en català i un **Abstract** en anglès (i opcionalment un Resumen en castellà o altra llengua triada per l'autor). Es recomana no superar les 200 paraules, per a cadascun d'aquests resums.

Les il·lustracions –**taules, gràfiques, dibuixos o fotografies**– hauran de ser de qualitat i han d'anar correctament referenciades amb un peu explicatiu d'extensió reduïda. Les taules i les gràfiques hauran d'ésser plenament comprensibles, amb tots els símbols explicats i amb la informació necessària per interpretar-les correctament, sense haver de recórrer al text. També es farà constar l'autor de les fotografies i dels dibuixos.

Tot i que les notes breus poden tenir un sol cos de text sense apartats, o sense alguns dels apartats, per regla general tots els articles hauran d'estar estructurats de la manera següent:

INTRODUCCIÓ; aquest serà el primer apartat, que farà una aproximació als coneixements de la matèria tractada en aquest treball i dels seus antecedents.

MATERIAL I MÈTODE; en aquest segon apartat es descriuran les seqüències de realització del treball per tal que es pugui avaluar per altres investigadors. Si és el cas, es farà menció de les normes ètiques i legals seguides.

RESULTATS; es donaran les dades o resultats de l'estudi de forma concisa i clara.

DISCUSSIÓ; es comentarà l'interès de la recerca realitzada i les noves aportacions assolides en relació amb altres treballs previs, així com –si s'escau– les diferències amb altres autors. Les hipòtesis de treball i les consideracions de caire més especulatiu quedaran clarament diferenciades.

AGRAÏMENTS; Si s'escau. I, finalment, les **REFERÈNCIES**. En l'apartat de referències hi constaran totes aquelles cites de treballs resenyades en el text (i només aquestes), per ordre alfabètic. Constarà primerament el cognom de o dels autors en lletres majúscules i la data de publicació; posteriorment es referenciarà segons els models exposats a continuació i que corresponen, per aquest ordre, a un capítol o part d'un llibre, a un article d'una revista i a un llibre sencer:

CASTILLA, A.M.; JIMÉNEZ, J. & LACOMBA, I. (1987): Los reptiles de Columbretes. *In*: Alonso, L. A.; Carretero, J. L. & García, A. M.: *Islas Columbretes. Contribución al estudio de su medio natural*. Monografies 5. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports. València: 181-194.

MALUQUER, J. (1985): Estudi preliminar sobre l'herpetofauna de la Penyalgosa. *Butll. Soc. Cat. d'Ictiol. i d'Herpetol.* 11/13: 5-11.

MAYOL, J. (1985): *Rèptils i Amfibis de les Balears*. Manuals d'introducció a la naturalesa, 6. Ed: Moll, Palma de Mallorca. 233 p.

* Coordinador d'edició del Butlletí: Daniel Escoriza daniel_escoriza@hotmail.com

Nova localitat de *Discoglossus pictus* Otth, 1837 (*Anura*; *Alytidae*) a la regió del golf de Gabès (sud de Tunísia)

Xavier Rivera

Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona.
xavirivera@yahoo.es

Paraules clau: *Alytidae*; granota pintada; nord d'Àfrica; sud de Tunísia

Key words: *Alytidae*; north Africa; painted frog; south Tunisia

Resum: Es dona a conèixer una localitat de granota pintada *Discoglossus pictus* Otth, 1837 (*Anura*, *Alytidae*), al palmerar de Chenini (Gabès). Aquesta dada confirma la presència d'aquesta espècie al sector meridional de Tunísia.

Abstract: In this note we present a new record from *Discoglossus pictus* Otth, 1837 (*Anura*, *Alytidae*) in South Tunisia. This new locality, palm-tree grove of Chenini (Gabès), newly confirm the presence of this species in this sector.

La granota pintada, *Discoglossus pictus*, es distribueix pel sector mediterrani del nord de Catalunya i el Llenguadoc (on podria tenir, molt probablement, un origen antròpic), així com per Sicília, Malta, Gozo i el nord d'Àfrica (Nöllert & Nöllert, 1995).

Segons Schleich *et al.* (1996), la distribució d'aquesta espècie al nord d'Àfrica inclouria el nord del Marroc, d'Algèria i de Tunísia, assenyalant-lo en aquest darrer país únicament en l'extrem septentrional, a l'oest del golf de Tunis. Posteriorment Zangari *et al.* (2006) eleven a categoria específica *Discoglossus scovazzi* Camerano, 1878, present al nord del Marroc, a l'oest de riu Moulouya (oued Moulouya), mentre que les poblacions africanes a l'est d'aquest riu resten com *D. pictus*, però no afegeixen dades noves en la distribució d'aquesta espècie a Tunísia.

El motiu d'aquesta nota és donar a conèixer una població de granota pintada trobada al palmar de Chenini, a la rambla de Gabès, molt a prop de la ciutat de Gabès (al sud-est), a l'àrea del golf de Gabès (sud de Tunísia), el dia 1 d'abril de 1996. L'indret de la troballa es un oasi marítim, a una cota propera al nivell del mar, on es troben alguns conreus i un extens palmerar, en un entorn de forta aridesa. Els exemplars van trobar-se sota unes pedres i sota un tronc de palmera, en una zona amb força recobriment herbaci, al costat d'un canal d'aigua. Aquests animals eren majoritàriament juvenils i subadults dels morfotipus llis, tacat i de patrons intermitjos (vegeu un exemple a la Figura 2 de l'annex d'imatges pàg. 123).

DISTRIBUCIÓ

Herpetofauna de les zones semiàrides incloses en els Espais d'Interès Natural del sud de la demarcació de Lleida

Delfi Sanuy Castells

Departament de Producció Animal. ETSEA, Universitat de Lleida. dsanuy@prodan.udl.cat

Paraules clau: Herpetologia; distribució; zones semiàrides; EIN; Lleida.

Key words: Herpetology; distribution; semi-arid zones; EIN; Lleida.

Resum: En el marc dels àmbits inclosos en el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) del sud de la demarcació de Lleida es presenten les espècies herpetològiques localitzades en els darrers anys. Es tracta d'un total de 8 espais que s'estenen des de les zones semiàrides de la plana de Lleida fins els matollars i bosquines mediterrànies continentals, a les portes de les serres exteriors prepirinenques. Un dels espais (Utxesa) es correspon amb una zona humida artificial, causada per un embassament. Per a cadascun dels espais estudiats s'assenyala la presència de les diferents espècies d'hèrptils en les respectives quadrícules UTM 10x10, així com la data d'observació. S'ha trobat un total de 23 espècies en els diferents hàbitats mostrejats.

Abstract: Under the so-called PEIN (Natural Interest Sites Plan, declared by the catalan government) a in the south of the of Lleida demarcation (NE Iberian Peninsula) the herpetological species observed in recent years are shown. There are a total of 8 protected areas sampled, all belonging to the semi-arid continental scrubland region, below the first slopes of the pre-Pyrenees.. In one of these areas there is a wetland with a reservoir. For all the areas sampled the data of localization, in UTM 10x10 sq. Km, and date of observation of the different species is given. A total of 23 species have been found in the different habitats visited.

Introducció

Des de principis dels anys 90 Catalunya compta amb una sèrie d'espais protegits per la llei [Decret 328/92, pel qual s'aprova el Pla d'Espais d'Interès Natural, (PEIN)] i coneguts amb el nom EIN, sigles corresponents a espais d'interès natural. Aquests espais, en un nombre aproximat de 150, es troben distribuïts per tota la geografia catalana. Tots ells haurien de tenir una delimitació definitiva i unes figures de gestió i una normativa detallada que els protegissin, però encara avui dia molts d'ells manquen del corresponent Pla especial. Per tant aquests paratges protegits es troben, ara per ara i en molts casos, desprotegits.

Troballa d'una població extralimital de sargantana de Vaucher *Podarcis vaucheri* (Boulenger, 1905) a Almeria (sud-est de la península Ibèrica)

Xavier Rivera¹, Jesús G. Simón & Oscar Arribas²

¹Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona. xavirivera@yahoo.es

²oarribas@xtec.cat

Paraules clau: Andalusia; *Lacertidae*; població; *Podarcis vaucheri*

Key words: Andalusia; *Lacertidae*; population; *Podarcis vaucheri*

Resum: Es descriu la troballa d'una població de *Podarcis vaucheri* (Boulenger, 1905) a la ciutat d'Almeria, l'any 1989. Els exemplars van ser observats majoritàriament entre les esquerdes dels murs de la rambla, amb vegetació degradada i ruderal, en un ambient humanitzat. Es desconeix l'estat actual d'aquesta població pels canvis ocorreguts en la urbanització de l'àrea.

Abstract: The finding of an Andalusian Wall Lizard *Podarcis vaucheri* (Boulenger, 1905) population in the city of Almeria in 1989 is described. Specimens were located specially in the crevices of the "Rambla" walls, with a degraded and ruderal vegetation associated to an anthropic environment. Status of the population is unknown, specially after changes due to the urbanization of the area.

En una sortida herpetològica a la pro-víncia d'Almeria (sud-est de la península Ibèrica), van ser observades, el 10 d'abril de 1989, a la mateixa ciutat d'Almeria, prop de l'àrea portuària, unes sargantanes del gènere *Podarcis* que no van poder ésser identificades, tot i que en un primer moment va semblar que podien tractar-se de les conegudes *Podarcis sicula* intro-duïdes a l'àrea, pel color verd d'alguns exemplars. Amb la captura i revisió *in situ* dels exemplars va descartar-se la primera hipòtesi plantejada, pel color taronja del ventre i, provisionalment, les sargantanes van ser assignades al complex "*hispanica*".

Morfològicament aquestes sargantanes eren diferents d'altres *Podarcis* que també havíem observat a la mateixa província d'Almeria, com ara a Barran-quete (prop del Cabo de Gata) o a Los Lobos, i que actualment poden assignar-se a la forma *P. hispanica s. str.* (Geniez *et al.*, 2007).

Les sargantanes observades en aquest indret de la ciutat d'Almeria eren d'aspecte ben robust (Fig. 3 i 4 de l'annex d'imatges pàg. 124) i es trobaven preferentment en esquerdes de la mateixa paret del mur de la

Trobada d'un exemplar de *Lissotriton boscai* (Lataste, 1879) a Navarra

Xavier Rivera¹, Jesús G. Simón & Oscar Arribas²

¹Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona.

xavirivera@yahoo.es

²oarribas@xtec.cat

Paraules clau: *Lissotriton boscai*; Tritó ibèric; introducció; Alsasua; Navarra

Key words: *Lissotriton boscai*; Bosca's newt; introduction; Alsasua; Navarra

Resum: Es dona a conèixer la trobada d'un exemplar mascle adult de tritó ibèric *Lissotriton boscai* (Lataste, 1879) a Alsasua (Navarra).

La distància d'aquesta localitat respecte de les àrees conegudes més properes habitades per aquesta espècie, així com el fet de no haver observat d'altres exemplars de tritó ibèric en prospeccions posteriors, semblen apuntar cap a un més que possible origen antròpic, tot i que no es pot descartar totalment la possibilitat d'un origen natural d'una població al límit de la seva àrea de dispersió, relict, tal i com succeeix en d'altres espècies d'hèrptils d'origen atlàntic, com *Lacerta schreiberi* o *Rana iberica*, o fins i tot la forma cantàbrica *Ichthyosaura alpestris cyreni*, en relació a la resta de formes d'*I. alpestris*, que es troba al límit oriental de la seva distribució mundial.

Abstract: The finding of an adult male of Bosca's newt *Lissotriton boscai* (Lataste, 1879) in Alsasua (Navarra) is described.

The separation from this locality to other areas inhabited by this species, together with the absence of further observations seem to point towards of an antropic origin of this specimen, however without discarding the possibility of a natural origin of a the population at the species distribution limit or a relict one as the extreme eastern populations of *Lacerta schreiberi*, *Rana iberica* or even *Ichthyosaura alpestris cyreni* occur in the same area.

El tritó ibèric *Lissotriton boscai* (Lataste, 1879) és una espècie endèmica de l'oest i centre de la península Ibèrica, que sembla haver-se dispersat des de les àrees amb forta influència atlàntica, ocupant la regió galaico-portuguesa principalment, però extenent-se també a àrees veïnes. Així, afavorit per les zones de climatologia favorable, el tritó ibèric ha penetrat per algunes serralades ibèriques tot seguint la direcció d'oest a est, com succeeix als Montes de Toledo, a Sierra Morena (des d'on arriba a la serralada de Cazorla) o bé al Sistema Central (on arriba fins a Guadarrama). Pel nord peninsular, *L. boscai* arriba fins a l'est d'Astúries

Aportacions sobre la distribució altitudinal de *Chalcides bedriagai* (Boscá, 1880) al massís de Penyagolosa (Castelló) i el poblament herpetològic del vessant nord del massís

Joan Maluquer-Margalef, Daniel Escoriza & Albert Lozano

Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia, Passeig Picasso sn. 08003 - Barcelona
jmaluquer@gmail.com

Paraules clau: *Chalcides bedriagai*; Penyagolosa; relictos eurosiberians; tigmotèrmia; flexibilitat ecològica; regió supramediterrània

Key words: *Chalcides bedriagai*; Penyagolosa; eurosiberian relicts; tigmothermy; ecological flexibility; Supra-Mediterranean region

Resum: *Chalcides bedriagai* és un escíncid de distribució típicament mediterrània. Considerat com un element termo-mediterrani, resulta estar ben representat en els sistemes muntanyosos, on assoleix l'estatge oro-mediterrani. A les muntanyes del Penyagolosa (extrem SE del Sistema Ibèric) apareix en alçades elevades (més de 1500 m), en brolles calcícoles, a la cara nord, però amb abundant insolació i substrat rocós, en zones amb estius secs i calorosos que permeten completar el seu cicle vital en períodes relativament breus. Altres espècies trobades per nosaltres a la cara nord de la muntanya són *Alytes obstetricans*, *Pelodytes punctatus*, *Bufo calamita*, *Bufo bufo*, *Pelophylax perezi*, *Timon lepidus*, *Podarcis liolepis*, *Podarcis muralis*, *Psammodromus algirus*, *Coronella austriaca*, *Coronella girondica*, *Natrix maura*, *Malpolon monspessulanus* i *Vipera latastei*

Abstract: *Chalcides bedriagai* is an Iberian skink of typically Mediterranean distribution. Considered as a thermo-xeric element nevertheless turns out to be well represented in the mountainous systems, reaching the oro-mediterranean region. In the Penyagolosa heights (extreme SE of Iberian mountainous system) it appears in rather high altitude (more than 1500 m) in open shrubs ecosystems, in the north face, but with abundant insolation and rocky substratum, in areas with dry and hot summers that allow to complete its vital cycle in relatively brief periods. Other species founded by us in the north face of the mountain included *Alytes obstetricans*, *Pelodytes punctatus*, *Bufo calamita*, *Bufo bufo*, *Pelophylax perezi*, *Timon lepidus*, *Podarcis liolepis*, *Podarcis muralis*, *Psammodromus algirus*, *Coronella austriaca*, *Coronella girondica*, *Natrix maura*, *Malpolon monspessulanus* and *Vipera latastei*.

Introducció

Chalcides bedriagai (Boscá, 1880) és un endemisme ibèric que es distribueix per gran part dels dos terços meridionals de la península Ibèrica (Salvador, 1998), essent absent de la regió temperada peninsular.

Apunts sobre la distribució altitudinal de *Chalcides striatus* (Cuvier, 1826) a la serra de Comiols

Joan Maluquer-Margalef

Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 – Barcelona
jmaluquer@gmail.com

Paraules clau: *Chalcides striatus*; Alta Noguera; brolla calcícola; valència ecològica; tigmotèrmia; altitud.

Key words: *Chalcides striatus*; Alta Noguera; calcicole bush; ecological flexibility; tigmothermy; altitude.

Resum: Es dona notícia d'un record altitudinal a Catalunya per a *Chalcides striatus*, al carener de la serra de Comiols, a 1160 m d'altitud, en una zona deforestada de l'estatge submediterrani amb brolla calcícola.

Abstract: A new altitudinal record of *Chalcides striatus* skink in Catalonia is given, in the Comiols mountain, at 1160 m high, in the supramediterranean deforested zone occupied by calcareous shrubs.

Introducció

Chalcides striatus és un escíncid endèmic iberooccità que a la península ibèrica és sobretot propi de prats i herbassars més o menys densos (Salvador, 1985; Baucells *et al.*, 1998; Pollo, 2002, Pleguezuelos *et al.*, 2003) i sovint humits (Llorente *et al.*, 1995, Barbadillo *et al.*, 1993; Pleguezuelos *et al.*, 2003) com hem pogut observar personalment en diversos indrets propers a l'àmbit que ens ocupa, a l'Alta Noguera i al Baix Pallars (Maluquer-Margalef, 1981, Maluquer-Margalef *et al.*, 1996). Tanmateix, el lludrió llistat té una versatilitat relativament àmplia i, en algunes zones, sobretot als límits septentrionals (Navarra, Provença), es pot trobar en zona de matollars (Salvador, 1998; Orsini i Cheylan, 1981), i fins i tot en salicornars (Llorente *et al.*, 1995); en aquest sentit és interessant destacar que a la Provença s'observa (obs. pers.) un comportament clarament diürn a ple estiu, amb assolellament directe i regulació tèrmica i refugi en vegetals densos (bàsicament *Quercus coccifera*), vincu-lats a la màquia més o menys esclà-rissada per la pastura.

D'altra banda, malgrat que la distribució altitudinal d'aquesta espècie a la península Ibèrica assoleix o supera en força territoris els 1600 m d'altitud, sobretot a les zones centrals i meridionals (Salvador, 1998;

Biogeography of the White-Bellied Carpet Viper *Echis leucogaster* Roman, 1972 in Morocco, a study combining mitochondrial DNA data and ecological niche modeling

D. Escoriza¹, M. Metallinou², D. Donaire-Barroso³, F. Amat⁴ and S. Carranza²

¹Institut d'Ecologia Aquàtica, Universitat de Girona, 17071 Girona, Catalonia, Spain; daniel_escoriza@hotmail.com

²Institute of Evolutionary Biology (CSIC-UPF), Passeig Marítim de la Barceloneta, 37-49, 08003 Barcelona, Spain. margarita.metallinou@ibe.upf-csic.es; salvador.carranza@ibe.upf-csic.es

³Avenida Mar Egeo, 7; Jerez de la Frontera 11407. daud.donaire@hotmail.com

⁴Museu de Ciències Naturals de Granollers, Àrea d'Herpetologia, c/Francesc Macià 51, E-08400 Granollers, Spain. amatfelix@yahoo.co.uk

Key words: biogeographic patterns; saharan discontinuity; subtropical snakes.

Paraules clau: discontinuitat sahariana; patrons biogeogràfics; serps subtropicals.

Abstract: In northwest Africa some species from Sahelian origin appear with relict populations and apparently isolated by the extreme aridity of the Sahara desert. However very tolerant to aridity species could maintain continuous populations as might be the case for *Echis leucogaster* as indicated by results from genetic analysis and bioclimatic models.

Resum: Al nord-oest d'Àfrica apareixen un grup d'espècies d'origen saheliana en poblacions relictas i aparentment aïllades pel desert del Sàhara. No obstant això espècies molt tolerants a l'aridesa podrien mantenir poblacions contínues, com podria ser el cas de *Echis leucogaster* segons indiquen els resultats de l'anàlisi genètica i els models bioclimàtics.

The carpet or saw-scaled vipers of the genus *Echis* Merrem, 1820 are nocturnal, small (less than 90 cm), fairly stout snakes with a pear-shaped head covered with small scales, prominent eyes with vertical pupils set near the front of the head, and a thin neck. These snakes are found across the semiarid regions of the old world, from Sri Lanka through India, Pakistan, Afghanistan north to Uzbekistan, parts of Iran and the Middle East and in west, northern and east Africa (Gasperetti, 1988; Spawls and Branch, 1995; Wüster, 1997; Arnold *et al.* 2009). All species have a distinctive threat display, forming c-shaped coils with the body, rubbing their lateral scales with serrated keels to make a hissing sound (stridulation) and striking vigorously. They have a very potent venom and, in many areas, are a common cause of fatal snake bite in people

Rècord altitudinal de *Pelodytes punctatus* (Daudin, 1802) a Catalunya i a la península Ibèrica

D. Guixé¹; J. Maluquer-Margalef² & J. Camprodon¹

¹Centre Tecnològic Forestal de Catalunya. Ctra. Sant Llorenç de Morunys, km 2. 25280 Solsona

²Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona

Paraules clau: *Pelodytes punctatus*; altitud; subalpí; Odèn Port del Compte

Key words: *Pelodytes punctatus*; altitude; subalpine; Odèn-Port del Compte

Resum: S'exposen dues cites de *Pelodytes punctatus* a una altitud de 1930 m (obaga) i a 2030 m (solell), a les serres d'Odèn-Port del Compte (Prepirineus centrals catalans), a l'estatge subalpí, format per prats mesoxeròfils de *Festuca gautieri* i pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), sobre substrat calcari.

Abstract: Two data about *Pelodytes punctatus* founded at a height of 1930 m (north face) and 2030 m (south face), at the Odèn-Port del Compte mountains (Catalan Pre-Pyrenees), are shown. The habitat consists in subalpine forest of *Pinus uncinata* and mesoxeric grassland of *Festuca gautieri* on calcareous soil.

Introducció als límits altitudinals coneguts

La granoteta de punts (*Pelodytes punctatus*) és un anur exclusiu de la península Ibèrica, França i Itàlia (Liguria i Piemont). A Catalunya es troba pràcticament arreu, excepte la Val d'Aran, el Pallars Sobirà i la major part de la plana de Lleida (Llorente *et al.* 1995).

En àrees d'alta muntanya resulta una espècie força localitzada: a França les cites de major altitud publicades fins al moment són d'uns 1200 m al Massis Central i en sectors pirinencs i alpins d'aquest país arriba als 1600 m (Duguet et Melki, 2003; Muratet 2008), mentre que a la península Ibèrica s'ha trobat a 1630 m a la sierra de Albarracín (Terol) (Barbadillo, 2002); fins 1880 m a Gúdar (Terol) (Serrano-Eizaguerri *et al.* 2001), i devers els 1900 metres a les serres d'Urbión i Cebollera (Sistema Ibèric septentrional), a La Rioja (Zaldívar, 2007). Al Pirineu català, Aguerri i García-París (2006) el van localitzar a 1780 m als Rasos de Peguera (Castellar del Riu, Bergadà), mentre que Borràs i Junyent (1993) el citen a 1900 m al vessant sud del Cadí-Moixeró (serra Pedragosa). A Andalusia oriental es coneixen unes poblacions de *Pelodytes* de les que

Recull bibliogràfic sobre *Testudo marginata* (Schoepff, 1793) a l'illa de Sardenya

Jordi Arias Ferreres

C/ Renaixença, 7, 1r, 1a 08041 Barcelona

Paraules clau: *Testudo marginata*, bibliografia, Sardenya.

Palabras clave: *Testudo marginata*, bibliografía, Cerdeña.

Key words: *Testudo marginata*, bibliography, Sardinia.

Resum: En aquesta publicació es recullen un total de 126 referències bibliogràfiques sobre la presència de *Testudo marginata* a l'illa de Sardenya.

Resumen: En esta publicación se recogen un total de 126 referencias bibliográficas sobre la presencia de *Testudo marginata* en la isla de Cerdeña.

Abstract: In this publication will collect a total of 126 bibliographic references on the presence of *Testudo marginata* in the island of Sardinia.

Introducció

S'ha elaborat un llistat bibliogràfic (Annex 1) basat en el criteri que en el contingut del seu text es parli sobre la presència de la tortuga de faldons *Testudo marginata* a l'illa de Sardenya i les seves illes satèl·lits.

Citada per primera vegada com *Testudo nemoralis* per Giglioli, H. H. (1879) a l'illa de Sardenya, actualment, es mantenen poblacions estables a part de l'illa i a 9 illots adjacents Sindaco, R. (1998). Segons les dades genètiques analitzades per Mélanie Pérez (2008), sembla que els exemplars de Sardenya van ser introduïts des de la part nord de Grècia.

Les referències s'han ordenat alfabèticament per autor i data (Annex 1). La finalitat d'aquest llistat és facilitar informació a l'estudiós d'aquesta espècie per aquesta zona geogràfica.

Agraïments

El meu sincer agraïment a: Roger Bour, Xavier Rivera, Uwe Fritz, Benedetto Lanza, Xavier Palaus, Eduard Filella, Roger Tarin, Henrik Bringsøe, Bernard Deboux, Joan Budó, Joaquim Soler, Iñigo Esteban, Juan Pablo Martínez Rica, Maria Àngels Iglesias, Sandra Valentín (Biblioteca, Museu de Zoologia, Barcelona), Borja Sanchíz (Museo Nacional de Ciencias Naturales – CSIC), Wolfgang Brunnbauer (Naturhistorisches Museum Wien), Ingo Pauler, Joan Ferrer, Albert Martínez, Oscar Arribas, Ana Sánchez (CINDOC) i Theodora Sofianidou.

Troballa de *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789) a l'Albera (Alt Empordà, Catalunya)

Joan Ferrer i Riu

Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 – Barcelona.
pedroloscrew@gmail.com

Paraules clau: Serra de l'Albera; Alt Empordà; tritó palmat; *Amphibia*; *Salamandridae*

Key words: Serra de l'Albera; Alt Empordà; palmate newt; *Amphibia*; *Salamandridae*

Resum: Es dona a conèixer la primera localització de tritó palmat *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789) a l'Albera (Alt Empordà – Catalunya).

Abstract: The finding of the first Palmate Newt *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789) at the Alberes mountain (Alt Empordà – Catalonia) is shown.

Introducció

El tritó palmat es distribueix des del nord de la península Ibèrica fins al nord d'Alemanya i d'Escòcia (Nöller & Nöller, 1995). A Catalunya el trobem per una banda a poblacions localitzades i aïllades de les Terres d'Ebre, i per l'altra al nord del país, per on s'estén per l'àrea pirinenca i des d'on arriba per la Catalunya nord-oriental fins a sectors d'Osona, el Vallès Oriental i el nord del Maresme (Llorente *et al.*, 1995; García-París *et al.* 2004; Rivera *et al.*, 1996; Pascual & Campeny, 1983). Malgrat estar citat a la comarca de l'Alt Empordà, fins el moment no es coneixien localitzacions de l'àrea de l'Albera (Llorente *et al.*, 1995; Jenar Fèlix *com. pers.*; fons de dades de l'Atlas herpetològic de la SCH).

A l'Atlas d'amfibis i rèptils del Llenguadoc-Rosselló (Geniez & Cheylan, 1987) apareix una citació a la quadrícula més oriental de l'Albera, però no s'especifica la localitat de l'observació, ni l'autor, ni la data. En tot cas, caldria confirmar-la.

A la base de dades de l'Asociación Herpetologica Española està citat el tritó palmat a la quadrícula UTM: 31T DH90, a l'any 1984, a “Montes Alberes” per Jenar Fèlix; aquesta localització ha estat plasmada per

CONSERVACIÓ

Estat de les poblacions de gripau d'esperons *Pelobates cultripes* (Cuvier, 1829) a l'àmbit metropolità de Barcelona i la seva àrea d'influència

Xavier Rivera¹, Joan Maluquer-Margalef¹ & Fèlix Amat^{1,2}

¹Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia de Barcelona. Pg. Picasso s/n. 08003, Barcelona.

²Museu de Ciències Naturals de Granollers, Area d'Herpetologia, c/Francesc Macià 51, E-08400 Granollers, Spain.

Paraules clau: *Pelobates cultripes*; gripau d'esperons; disminució poblacional; distribució històrica; Catalunya

Key words: *Pelobates cultripes*; Western Spadefoot; populational declive; past distribution; Catalonia

Resum: Es fa una diagnosi de la situació actual de les poblacions de gripau d'esperons (*Pelobates cultripes*) a l'àrea d'influència metropolitana de Barcelona, basant-se en citacions recopilades i observacions personals. En base a aquestes dades, s'evidencia que aquesta espècie ha sofert una forta regressió poblacional en els darrers decennis, trobant-se actualment pràcticament desapareguda d'aquesta zona.

Abstract: A diagnosis of the current situation of the western spadefoot (*Pelobates cultripes*) in the Barcelona conurbation area is given. In the last few decades this species has decline considerably and nowadays is apparently extinct in the area under study.

Introducció i context general

El gripau d'esperons (*Pelobates cultripes*) es distribueix per gran part de la península Ibèrica, des d'on s'estén per l'àrea mediterrània francesa fins al Departament del Var, remuntant pel Roina fins a Valença. També ocupa una àrea aïllada del litoral atlàntic francès, situada aproximadament entre Bordeus i Nantes (Duguet & Melki, 2003; Thirion *et al.* 2002).

A Catalunya té una extensa àrea de distribució, però manca clarament en les zones de mitjana i alta muntanya. Al Pirineu és present únicament a l'Albera, degut potser a les limitacions imposades pel rigor climàtic i a una manca d'hàbitats apropiats com altiplans amb sòl profund o planures

BIOLOGIA I ECOLOGIA**Predació de *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) sobre un juvenil de *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789)**

Xavier Rivera¹ & Oscar Arribas²

¹Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig de Picasso s/n. 08003 Barcelona.
xavirivera@yahoo.es

²oarribas@xtec.cat

Paraules clau: *Triturus marmoratus*; alimentació; depredació; *Lissotriton helveticus*

Key words: *Triturus marmoratus*; feeding; depredation; *Lissotriton helveticus*

Resum: S'exposa un cas d'una femella adulta de tritó verd *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) en fase terrestre, que després d'èsser capturada, durant la manipulació, va regurgitar un exemplar juvenil completament metamorfosat i terrestre de tritó palmat *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789), encara sense digerir, i dos cucs de terra (*Lumbricus* sp.).

Abstract: The case of an adult marbled newt *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) in terrestrial phase that, after being captured, regurgitated during manipulation a metamorphosed juvenile of palmated newt *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789) still intact and two earthworms (*Lumbricus* sp.) is exposed.

En una prospecció realitzada el 20 de novembre de 1988, en les proximitats d'una llacuna situada entre la carretera de Logronyo i el Polígon Industrial Bayas, dins del municipi de Miranda de Ebro (Burgos, Castella-Lleó), a pocs metres del límit amb Euskadi (UTM: 30T WN02), va ser localitzada, sota d'una pedra, una femella adulta en fase terrestre de tritó verd *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800), de 163 mm de longitud total; 89 mm de long. del cap i el cos (= del musell fins la cloaca) i 74 mm de long. de la cua. En el decurs d'una curta manipulació, la femella de tritó verd va regurgitar dos cucs de terra (*Lumbricus* sp.) i un exemplar juvenil complet i sense digerir de tritó palmat *Lissotriton helveticus* (Razoumowsky, 1789), també en fase terrestre i de 30 mm de longitud total.

Les dades conegudes de l'alimentació dels adults de *Triturus marmoratus* indiquen que aquesta es fonamenta bàsicament en invertebrats, tant en la fase aquàtica com en la terrestre. En el medi aquàtic, els adults s'alimenten segons la disponibilitat dels invertebrats presents, preferentment crustacis, larves de dípters, tricòpters i efemeròpters, podent

Observació d'un cas de necrofàgia en *Salamandra salamandra terrestris* Eiselt, 1954 en el massís del Canigó (Catalunya Nord)

Daniel Escoriza

Institut d'Ecologia Aquàtica, Universitat de Girona. Campus de Montilivi, 17071 Girona, Catalonia, Spain.

Paraules clau: *Salamandra salamandra*, discriminació visual, preses vives, detecció olfactiva.

Key words: *Salamandra salamandra*, visual discrimination, living prey, smell detection.

Resum: *Salamandra salamandra* és un urodel terrestre que s'alimenta de forma oportunista d'un ampli ventall d'invertebrats que captura vius mitjançant la vista. Es descriu el primer cas de necrofàgia en la família dels salamàndrids.

Abstract: *Salamandra salamandra* is a terrestrial tailed amphibian that feeds in an opportunistic manner to a wide range of invertebrates captured alive. We describe the first case of necrophagy in Salamandridae family.

Salamandra salamandra és un urodel de distribució Euroasiàtica que s'estén des de la península Ibèrica fins al Mar Negre (Gasc *et al.*, 1997). Els adults mostren una alimentació bastant oportunista i s'alimenten de gran nombre de petits invertebrats (detalls sobre la seva alimentació es poden trobar en Kuzmin, 1999 o García-París, 2004). En urodels adults els estudis de composició de la dieta estan basats en l'anàlisi dels continguts estomacals o excrements (veure per exemple Cicek *et al.*, 2007), motiu pel qual no és possible determinar si la captura de les preses ha estat sobre individus vius o morts. No obstant això, comportaments d'aguait han estat observats en diverses espècies d'urodels terrestres (Gunzburger, 1999) i s'ha proposat que la vista compleixi una funció primordial en la selecció de preses per part de les salamandres terrestres, desencadenant el moviment de la presa, la seva captura (Stebbins i Cohen, 1995); per aquest motiu és de suposar que gran part de les captures provenen d'animals vius. A *Salamandra salamandra* i *S. algira* és possible observar una captura activa de les preses, algunes considerablement àgils com poden ser ortòpters, que la salamandra segueix mitjançant la vista, ignorant preses potencials que es trobin mortes (obs. per.).

Intento de predación de *Natrix maura* (Linnaeus, 1758) sobre un ejemplar de *Timon lepidus* (Daudin, 1802)

David Perpiñán

c/ Balmes 17, 08918 Badalona (Barcelona). dperpinan@yahoo.es

Paraules clau: *Natrix maura*; serp d'aigua; predació; presa; *Timon lepidus*; llangardaix ocel·lat

Key words: *Natrix maura*; viperine water snake; predation; prey; *Timon lepidus*; ocellated lizard

Resum: Es descriu l'atac d'una serp d'aigua *Natrix maura* a un exemplar de llangardaix ocel·lat *Timon lepidus* en el llit sec d'un riu del centre de la península Ibèrica.

Abstract: This paper describes an attempt of predation of a viperine water snake over an adult ocellated lizard, in the dry bed of a river from Central Spain.

En el verano de 1999, debido a la escasez de precipitaciones caídas durante ese año, el río Cabriel se secó en un tramo de unos 5 km a su paso por el término municipal de Campillos Paravientos (Cuenca, Castilla-la Mancha). El día 18 de julio a las 13:00 horas, en el transcurso de una caminata por el cauce seco del río (UTM XK22, 1025 msnm), se observó a un ejemplar de lagarto ocelado (*Timon lepidus*), de unos 30 cm de longitud total, huir y correr a refugiarse bajo un matorral, donde fue apresado por un gran ejemplar de culebra viperina (*Natrix maura*) de aproximadamente 90 cm de longitud. El ofidio se enroscó al lagarto con su parte media, mientras lo mordía en la cabeza. En una ocasión la presa logró escapar, pero rápidamente la culebra volvió a apresarla y continuó el forcejeo. Al cabo de dos minutos, la culebra tenía apresado al lagarto y lo mordía en la mandíbula superior. Fue entonces cuando al acercarse el autor a tomar una fotografía el lagarto se liberó (posiblemente la serpiente lo soltó al verse acosada) y huyó titubeando y haciendo pausas. El ofidio también huyó a cobijarse.

Según la bibliografía, ésta es la primera referencia de un ataque de *Natrix maura* sobre un ejemplar de *Timon lepidus*, y probablemente la predación se hubiese consumado de no haber existido perturbación externa. *Timon*

Longitud excepcional i comentaris sobre la conducta antipredatòria a *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800)

Oscar Arribas¹ & Xavier Rivera²

¹Av. Francesc Cambó 83. 08003 Barcelona. oarribas@xtec.cat

²Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso sn. 08003 - Barcelona. xavirivera@yahoo.es

Paraules clau: Conducta antipredatòria; longitud màxima; tritó verd

Key words: Antipredatory behaviour; maximum length; marbled newt

Resum: Es descriu la troballa d'una femella de *Triturus marmoratus* de 17,5 cm amb la punta de la cua amputada (probablement uns 18 cm, amb la porció amputada). A més, es comenten les tàctiques antipredatòries de l'espècie i es comenten dos detalls peculiars, l'increment durant la fase terrestre del contrast i colors dorsals (aposematisme dorsal en comptes de ventral, com succeeix en altres espècies de tritons) i l'ús de les mossegades per defensar-se.

Abstract: The finding of a 17,5 cm (lacking tail tip; probably around 18 cm if complete) female of *Triturus marmoratus* is described. Moreover, the antipredatory tactics of the species are commented and two outstanding characteristics commented first time: the increase during the terrestrial phase of the dorsal area colouration and contrast (dorsal instead of ventral aposematism as it usually occurs in other newt species) and the use of bites for self-defending.

Triturus marmoratus és l'espècie del gènere *Triturus* més gran de la península Ibèrica. La longitud dels adults a les poblacions que assoleixen un tamany més gran sol ser de 12 a 14 cm, assolint solament de forma excepcional els 16,2 cm (Salvador & García-París, 2001; Herrero *et al.*, 2003; Montori & Herrero, 2004), essent els mascles d'un tamany lleugerament inferior al de les femelles, que segons Duguet & Melki (eds.) (2003) mesuren de 13 a 16 cm (màxim al voltant de 17cm).

El 09-01-1982 vàrem trobar en el terme municipal de Sòria, en una cisterna de reg coneguda com "la Tejera Antigua" (bòbila antiga) (UTM 30T WM4425) a 1080 m d'alçada, un exemplar femella de *T. marmoratus* que tenia una longitud de 17,5 cm, tot i tenir un bon tros de la punta de la cua amputada, pel que estimem que la seva longitud total devia ser d'uns 18 cm o una mica més. L'individu en qüestió cridava l'atenció entre els altres exemplars de mides més normals i reduïdes, encara que gens petites.

L'exemplar es presentava en fase aquàtica (aleta caudal més ampla, mar-

Avantatges tèrmics de l'hàbitat antròpic sobre el cicle d'activitat del dragó com *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758)

Xavier Rivera¹ & Oscar Arribas

¹Societat Catalana d'Herpetologia. Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona.
xavirivera@yahoo.es

Paraules clau: adaptació antròpica; *Gekkonidae*; *Tarentola mauritanica*

Key words: anthropic adaptation; *Gekkonidae*; *Tarentola mauritanica*

Resum: S'ha trobat una adaptació antròpica (de caire tèrmic) en el dragó comú *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758), per la qual alguns exemplars d'aquesta espècie s'han habituat a viure dins de senyals fixes lluminosos (coneguts com semàfors) de ferrocarril, on poden trobar una font d'atracció d'insectes (per llum i escalfor) i resten actius tot l'any, sense entrar en període d'hivernació, ja que semblen trobar durant tot l'hivern, i durant les 24 hores del dia, una temperatura que els permet mantenir-se actius dins d'aquest receptacle, amb independència de la climatologia i les condicions meteorològiques exteriors.

Abstract: An unusual anthropic thermic adaptation has been found in the Moorish gecko *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758), in which some specimens of the species have adapted themselves to live inside railway transit light signals, where they find a possible insect attracting source (light and heat) and can be active all round the year without a true hibernation, as they found a suitable temperature to maintain activity during the 24 hours of the day, independently of external climatic or meteorological conditions.

El dragó comú *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758) és una espècie termòfila que en zones càlides i meridionals de la seva distribució pot observar-se activa durant gairebé tot l'any, fins i tot en els dies càlids o atemperats dels mesos freds de l'hivern (Barbadillo, 1987). Tanmateix, segons observacions pròpies, a la regió metropolitana de Barcelona té un període d'inactivitat generalment entre el novembre i el febrer, coincidint amb els dies més curts i freds de l'any, essent en aquest període poc habituals les observacions d'exemplars actius, que en tot cas poden aparèixer en condicions favorables prenent el sol a les hores centrals del dia.

Per al període primaveral, i també per la tardor, s'ha descrit una major

Aportacions sobre l'estudi de l'alimentació de la tortuga mediterrània *Testudo hermanni hermanni* (Gmelin, 1789) a la serra de l'Albera (Catalunya)

Joan Budó¹, Xavier Capalleras¹, Jenar Fèlix¹, & Joan Font²

¹Centre de Reproducció de Tortugues de l'Albera, Santuari del Camp. 17780 Garriguella (Catalunya). crt@tortugues.cat

²Grup de Recerca de Flora i Vegetació. Departament de Ciències Ambientals. Universitat de Girona. Campus de Montilivi, 17071 Girona

Paraules clau : Tortuga mediterrània; l'Albera; alimentació.

Key words: Mediterranean tortoise; Albera; food.

Resum

Des de l'any 1984 fins a l'actualitat els autors han estat estudiant diferents aspectes de la biologia i l'ecologia de la població de tortuga mediterrània (*Testudo h. hermanni*) a la serra de l'Albera. Durant els treballs de camp quan s'ha observat una tortuga menjant s'ha anotat l'espècie de vegetal o s'ha recollit per a la seva identificació posterior, si no era possible fer-ho *in situ*.

Fins al moment present es porten inventariades un total de 46 espècies de plantes que pertanyen a 23 famílies, de les quals s'ha anotat si en consumien les fulles, les flors o els fruits. Pel que fa als bolets, només s'ha observat el consum de 2 espècies.

S'ha vist també, tot i que només en una sola ocasió, el consum d'un caragol, d'excrements secs de vaca i d'un cadàver d'ocell.

Abstract

From 1984 to the present the authors have been studying different aspects of the biology and ecology of the population of the Hermann's tortoise (*Testudo h. hermanni*) in the Albera range. During this fieldwork, over the course of these years, when a tortoise has been observed eating, the plant species has been noted or has been collected for subsequent identification, if it were not possible to do so *in situ*.

Up to the present a total of 46 plant species belonging to 23 families have been inventoried, noting whether the leaves, flowers or fruits were consumed. The consumption of only two species of mushrooms has been observed.

On one single occasion each the consumption of a snail, dry cow excrement and a bird cadaver were observed.

ANATOMIA I MORFOLOGIA

Nou cas de *Pleurodeles waltl* Michaelles, 1830 (*Caudata*; *Salamandridae*) albí, a Tortosa (Baix Ebre - Catalunya)

Guillem Giner, David Gómez¹ & Josep Roig

¹ vidvng@hotmail.com

Paraules clau: Ofegabous; *Pleurodeles waltl*; albinisme; anomalia pigmentària.

Key words: Iberian ribbed newt; *Pleurodeles waltl*; albinism; pigmentary anomaly.

Palabras clave: Gallipato; *Pleurodeles waltl*; albinismo; anomalia pigmentaria.

Resum: Es descriu l'observació d'un exemplar albí de *Pleurodeles waltl*, a Tortosa, Baix Ebre (Catalunya). UTM: 31T BF92.

Abstract: Description of the observation of an albino specimen of *Pleurodeles waltl*, in Tortosa, Baix Ebre (Catalonia). UTM: 31T BF92.

Resumen: Se describe la observación de un ejemplar albino de *Pleurodeles waltl*, en Tortosa, Baix Ebre (Catalunya). UTM: 31T BF92.

L'albinisme o carència de pigment fosc (melanina) dóna com a resultat exemplars de coloració corporal generalment blanca o rosada, degut a que són visibles els vasos sanguinis, que també presenten les pupil·les dels ulls vermelloses. Aquests exemplars poden tenir d'altres pigments clars com el groc (dels xantòfors) i el daurat (dels iridòfors) (Rivera, Arribas & Martí, 2001).

Segons la bibliografia publicada hi ha dues cites d'albinisme parcial en l'ofegabous ibèric, una per Schreitmüller (1934) i l'altra per Fontanet *et al.* (1992), aquesta darrera observació és de la localitat de la Rasquera, situada a la comarca del Baix Ebre (Tarragona), pròxima a la nova localització que es descriu en aquesta nota. Tanmateix, Juan Pablo González de la Vega ens ha cedit una informació inèdita; aquest autor ha recopilat, per a l'"Atlas Herpetológico de Andalucía" (en elaboració), tres nous casos d'albinisme i un de melanisme per a *Pleurodeles waltl*. Aquests nous casos d'albinisme a Andalusia són: el primer trobat el juny de l'any 2003 per Miguel Tejedo Madueño, a El Campillo (Huelva); el segon va ser trobat el maig de l'any 2008 per David Sobra Calderón, a les proximitats de l'Aeroport de Sevilla (Sevilla); el tercer cas va ser trobat el gener de l'any 2009 per Francisco Javier Sánchez de Molina i per José

Descripció de coloració anòmala en el tritó verd *Triturus marmoratus* (Latreille, 1800) a Taradell (Osona, Catalunya)

Daniel Moreno¹, Daniel Fernández¹ & Daniel Aranda^{1,2}

¹ DRAG - Escola de la Natura, Galende, 12; 08150 Parets del Vallès info@dragnatura.org

² Societat Catalana d'Herpetologia, Museu de Zoologia, Passeig Picasso s/n; 08003 Barcelona

Paraules clau: *Triturus marmoratus*; anomalia pigmentària; hipopigmentació; hipomelanisme.

Key words: *Triturus marmoratus*; pigmentary anomaly; hypopigmentation; hypomelanism.

Resum: Es descriu l'observació de diversos individus de pigmentació anòmala de *Triturus marmoratus* a Taradell (Osona, Catalunya).

Abstract: We describe the observation of a several specimens of pigmentary anomaly of *Triturus marmoratus* in Taradell (Osona, Catalonia).

Els casos de pigmentació anòmala en amfibis són relativament rars; en el cas dels tritons verds (*Triturus marmoratus*) s'han descrit dos casos de melanisme, un a Colera per Vives-Balmaña (1980) i un altre a Mas de Barberans per Rivera *et al.* (2002), així com tres casos d'albinisme o albinisme parcial, un del Massís del Montseny (Matallanas et Lombarte, 1990), un altre de Castellcir (Arribas & Rivera, 1992) i un tercer capturat a la serra de l'Albera (Budó, 1998).

En aquesta nota es descriu l'observació, feta al febrer i al març de 2008, de dos exemplars femella i d'un mascle de *Triturus marmoratus*, a Taradell, Osona, Catalunya (UTM 31T DG44). Aquests tritons, aparentment, tenien una manca parcial d'alguns pigments (hipopigmentació), presentant una coloració predominantment ataronjada, mancada completament dels colors verds típics d'aquesta espècie (Fig. 14 i 15 de l'annex d'imatges pàg. 130). La causa d'aquesta coloració podria ser, per falta dels pigments blaus (proporcionats pels iridòfors), tot i que conservaven en part el patró habitual de disseny, encara que de forma més difuminada, per una mancança parcial dels melanòfors, responsables dels colors i taques fosques (hipomelanisme). La coloració dels exemplars descrits en aquesta aportació sembla correspondre a la mateixa anomalia ja descrita per Rivera *et al.* (2001 i 2002), en base als exemplars fotografiats de tritó verd procedents de les Terres de l'Ebre (Tarragona).

NORMES DE PUBLICACIÓ

El Butlletí de la Societat Catalana d'Herpetologia publica articles i notes breus en relació a qualsevol aspecte relacionat amb l'estudi científic dels amfibis i dels rèptils. Només s'accepten treballs inèdits i que no es trobin en fase de publicació en cap altra revista. La Societat Catalana d'Herpetologia, en qualitat d'editora del Butlletí tindrà tots els drets de publicació.

Tots els originals rebuts seran sotmesos a una primera avaluació, i podran ser rebutjats o acceptats, a criteri dels membres del Consell de Redacció. L'interès científic, però també la qualitat de la presentació i la coherència de l'estructura i continguts es tindran en compte de cara a l'acceptació dels originals. En cas d'acceptar-se la publicació es podran proposar modificacions o rectificacions als autors, tant de continguts com d'aspectes d'estructura o redacció.

La Societat Catalana d'Herpetologia, en qualitat d'editora, no comparteix necessàriament les afirmacions que facin els autors dels articles, així com la correcció del llenguatge que serà, en darrera instància, responsabilitat dels autors.

Les aportacions (articles o notes), seran enviades a l'editor del Butlletí* per correu electrònic, com a fitxer adjunt, preferiblement en format Word. Es procurarà no ultrapassar les 20 pàgines en DINA-4 a doble espai, incloses taules, figures i fotografies. Les aportacions seran preferentment en català (per ser l'idioma vehicular a la nostra Societat), però també poden ser-ho en anglès o castellà. Excepcionalment es podran acceptar articles en occità, francès o italià, si es consideren d'interès rellevant.

Els articles començaran amb el títol, que estarà escrit en el mateix idioma que l'article o nota. A sota del títol constarà el nom de l'autor/s, amb almenys una adreça de contacte. Independentment de l'idioma en que estigui redactada l'aportació, s'inclouran com a màxim sis **Paraules clau** en català i en anglès (**Key words**), i opcionalment també en castellà (Palabras clave). A sota de les paraules clau anirà un **Resum** en català i un **Abstract** en anglès (i opcionalment un Resumen en castellà o altra llengua triada per l'autor). Es recomana no superar les 200 paraules, per a cadascun d'aquests resums.

Les il·lustracions –**taules, gràfiques, dibuixos o fotografies**– hauran de ser de qualitat i han d'anar correctament referenciades amb un peu explicatiu d'extensió reduïda. Les taules i les gràfiques hauran d'ésser plenament comprensibles, amb tots els símbols explicats i amb la informació necessària per interpretar-les correctament, sense haver de recórrer al text. També es farà constar l'autor de les fotografies i dels dibuixos.

Tot i que les notes breus poden tenir un sol cos de text sense apartats, o sense alguns dels apartats, per regla general tots els articles hauran d'estar estructurats de la manera següent:

INTRODUCCIÓ; aquest serà el primer apartat, que farà una aproximació als coneixements de la matèria tractada en aquest treball i dels seus antecedents.

MATERIAL I MÈTODE; en aquest segon apartat es descriuran les seqüències de realització del treball per tal que es pugui avaluar per altres investigadors. Si és el cas, es farà menció de les normes ètiques i legals seguides.

RESULTATS; es donaran les dades o resultats de l'estudi de forma concisa i clara.

DISCUSSIÓ; es comentarà l'interès de la recerca realitzada i les noves aportacions assolides en relació amb altres treballs previs, així com –si s'escau– les diferències amb altres autors. Les hipòtesis de treball i les consideracions de caire més especulatiu quedaran clarament diferenciades.

AGRAÏMENTS; Si s'escau. I, finalment, les **REFERÈNCIES**. En l'apartat de referències hi constaran totes aquelles cites de treballs resenyades en el text (i només aquestes), per ordre alfabètic. Constarà primerament el cognom de o dels autors en lletres majúscules i la data de publicació; posteriorment es referenciarà segons els models exposats a continuació i que corresponen, per aquest ordre, a un capítol o part d'un llibre, a un article d'una revista i a un llibre sencer:

CASTILLA, A.M.; JIMÉNEZ, J. & LACOMBA, I. (1987): Los reptiles de Columbretes. *In*: Alonso, L. A.; Carretero, J. L. & García, A. M.: *Islas Columbretes. Contribución al estudio de su medio natural*. Monografies 5. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports. València: 181-194.

MALUQUER, J. (1985): Estudi preliminar sobre l'herpetofauna de la Penyalgosa. *Butll. Soc. Cat. d'Ictiol. i d'Herpetol.* 11/13: 5-11.

MAYOL, J. (1985): *Rèptils i Amfibis de les Balears*. Manuals d'introducció a la naturalesa, 6. Ed: Moll, Palma de Mallorca. 233 p.

* Coordinador d'edició del Butlletí: Daniel Escoriza daniel_escoriza@hotmail.com

Sumari

Sobre la validesa del gènere <i>Ichtyosaura</i> Sonnini & Latreille, 1802, i noves dades sobre les mides màximes a <i>Ichtyosaura alpestris cyreni</i> (Wolterstorff, 1932) ARRIBAS, O. & RIVERA, X.	6
Aportación sobre los patrones de diseño pigmentario en <i>Salamandra longirostris</i> Joger & Steinfartz, 1994, y nueva nomenclatura taxonómica. DONAIRE-BARROSO, D.; GONZALEZ DE LA VEGA, J.P. & BARNESTEIN, J. A. M.	10
Herpetofauna de les zones semiàrides incloses en els Espais d'Interès Natural del sud de la demarcació de Lleida. SANUY, D.	18
Nova localitat de <i>Discoglossus pictus</i> Otth, 1837 (<i>Anura; Alytidae</i>) a la regió del golf de Gabès (Sud de Tunísia). RIVERA, X.	35
Troballa d'una població extralimital de sargantana de Vaucher <i>Podarcis vaucheri</i> (Boulenger, 1905) a Almeria (sud-est de la península Ibèrica). RIVERA, X.; SIMÓN, J.G. & ARRIBAS, O.	37
Troballa d'un exemplar de <i>Lissotriton boscai</i> (Lataste, 1879) a Navarra. RIVERA, X. & ARRIBAS, O.	39
Aportacions sobre la distribució altitudinal de <i>Chalcides bedriagai</i> (Boscá, 1880) al massís de Penyagolosa (Castelló) i el poblament herpetològic del vessant nord del massís. MALUQUER-MARGALEF, J.; ESCORIZA, D. & LOZANO, A.	42
Apunts sobre la distribució altitudinal de <i>Chalcides striatus</i> (Cuvier, 1826) a la serra de Comiols. MALUQUER-MARGALEF, J.	49
Biogeography of the White-Bellied Carpet Viper <i>Echis leucogaster</i> Roman, 1972 in Morocco, a study combining mitochondrial DNA data and ecological niche modeling. ESCORIZA, D.; METALLINO, M.; DONAIRE-BARROSO, D.; AMAT, F. & CARRANZA, S.	55
Rècord altitudinal de <i>Pelodytes punctatus</i> (Daudin, 1802) a Catalunya i a la península Ibèrica. GUIXÉ, D.; MALUQUER-MARGALEF, J. & CAMPRODON, J.	69
Recull bibliogràfic sobre <i>Testudo marginata</i> (Schoepff, 1793) a l'illa de Sardenya. ARIAS, J.	72
Troballa de <i>Lissotriton helveticus</i> (Razoumowsky, 1789) a l'Albera (Alt Empordà, Catalunya). FERRER, J.	81
Estat de les poblacions del gripau d'esperons <i>Pelobates cultripes</i> (Cuvier, 1829) a l'àmbit metropolità de Barcelona i la seva àrea d'influència. RIVERA, X.; MALUQUER-MARGALEF, J. & AMAT, F.	84
Predació de <i>Triturus marmoratus</i> (Latreille, 1800) sobre un juvenil de <i>Lissotriton helveticus</i> (Razoumowsky, 1789). RIVERA, X. & ARRIBAS, O.	94
Observació d'un cas de necrofàgia a <i>Salamandra salamandra terrestris</i> Eiselt, 1958, al massís del Canigó. ESCORIZA, D.	96
Intento de predación de <i>Natrix maura</i> (Linnaeus, 1758) sobre un ejemplar de <i>Timon lepidus</i> (Daudin, 1802). PERPIÑÁN, D.	98
Longitud excepcional i comentaris sobre la conducta antipredatòria a <i>Triturus marmoratus</i> (Latreille, 1800). ARRIBAS, O. & RIVERA, X.	101
Avantatges tèrmics de l'hàbitat antròpic sobre el cicle d'activitat del dragó comú <i>Tarentola mauritanica</i> (Linnaeus, 1758). RIVERA, X. & ARRIBAS, O.	106
Aportacions sobre l'estudi de l'alimentació de la tortuga mediterrània <i>Testudo hermanni hermanni</i> (Gmelin, 1789) a la serra de l'Albera (Catalunya). BUDÓ, J.; CAPALLERAS, X.; FÈLIX, J. & FONT, J.	109
Nou cas de <i>Pleurodeles waltl</i> Michaelles, 1830 (<i>Caudata; Salamandridae</i>) albí, a Tortosa (Baix Ebre - Catalunya) GINER, G.; GÓMEZ, D. & ROIG, J.	116
Descripció de coloració anòmala en el tritó verd <i>Triturus marmoratus</i> (Latreille, 1800) a Taradell (Osona, Catalunya) MORENO, D.; FERNANDEZ, D. & ARANDA, D.	119